

НОВ ПОДХОД В ОБРАЗОВАТЕЛНОТО ЛИДЕРСТВО

Галин Цоков

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

В условията на нарастващи очаквания към училището и усложняване на управленските роли на директора, темата за лидерството все по-ясно се измества от административната ефективност към способността да се развива човешкият потенциал и да се изграждат устойчиви професионални общности. В този контекст книгата на д-р Лъчезар Африканов „Коучинг на педагогически екипи. Нов подход в образователното лидерство“¹ идва не просто като представяне на една популярна практика, а като опит за нейното концептуално „приземяване“ в българската училищна организация и превръщането ѝ в управленски ресурс. Текстът е сред първите пространни монографични разработки у нас, които разглеждат коучинга систематично като лидерски подход в училището и го свързват с развитието на педагогическите екипи, екипната ефективност и професионалното учене.

Книгата е ясно структурирана и логически подредена в пет глави, които последователно изграждат аргументацията от общото към конкретното. Първата глава дефинира същността на коучинг подхода през неговата история, принципи, видове, компетентности, модели и инструменти, като въвежда читателя в терминологичната и методологична рамка. Втората глава поставя коучинга в образованието, като

отделя внимание на коучинга за професионално развитие на учителите и на коучинга за развитие на образователни лидери, тоест на двата ключови адресата на промяната. Третата глава свързва темата за коучинга с екипната ефективност, като разглежда модели на екипно развитие, фактори за ефективност и спецификата на педагогическите колективи в български контекст. Четвъртата глава е особено значима поради практико-приложния си характер: тя представя коучинг лидерството „в действие“ чрез изследване на нагласите към коучинг подхода и екипната работа и чрез разработването и пилотирането на обучителен курс „Въведение в коучинг лидерството“. Петата глава предлага важна управленска перспектива за баланса и допълването между наставничество и коучинг, като разглежда ролята на лидера като ментор и коуч и илюстрира възможността за интеграция чрез пилотирани модели.

Научната стойност на книгата се откроява в това, че авторът не представя коучинга единствено описателно, а го поставя в рамка на изследователска логика и ясно формулирани хипотези. Извеждат се три фокуса, които имат пряко значение за теорията и управлението на образованието: (1) приложимостта на коучинг подхода като управленски инструмент за развитие на педагогически екипи; (2) очакваният ефект върху съвместната работа, удовлетвореността и мотивацията; (3) необходимостта от целенасочено обучение и развитие на лидерски умения за успешното му прилагане. В методологично отношение е ценно, че трудът стъпва едновременно върху теоретичен преглед, анкетно проучване сред директори и учители и конструиране и апробиране на обучителна интервенция. Така се получава рядка в нашата практика комбинация от концептуална рамка, емпиричен поглед и проверка на приложимостта чрез обучение.

Особено силен принос е начинът, по който книгата прави връзка между коучинг подхода и управлението на промяната в училище. Изборът пилотното обучение да бъде проведено в онлайн среда, породен от ограниченията на пандемията, се интерпретира не само като техническо решение, а като възможност да се тества коучингът в „стресова“ и дигитализирана управленска реалност. Това е важна перспектива за училищните лидери, защото кризите и рязката промяна на условията на работа вече не са изключение, а структурен риск, който изисква лидерски умения за подкрепа, устойчивост и фокус върху човешките отношения.

Практико-приложната стойност на книгата проличава и в детайлното описание на обучителния курс, неговата организация, модули и методика. Превръщането на коучинг принципите в обучаеми умения, включително през упражнения, работа по двойки, групови формати и умения за задаване на „силни въпроси“, показва път как университетската подготовка и следдипломната квалификация могат да се опрат на ясна педагогическа архитектура. Съществен момент е включването на критерии и индикатори за екипна ефективност като елемент от обучението, защото това свързва „меките“ управленски компетентности с управляеми и проследими аспекти на организационната динамика.

Отделна линия с потенциал за влияние върху подготовката на образователни лидери е предложената интеграция на наставничество и коучинг. Българската практика често страда от формализиране на наставничеството, което редуцира процеса до документи и еднопосочно предаване на опит. В книгата се аргументира нуждата наставничеството да бъде надградено с коучинг елементи и да се мисли като част от единна рамка за професионално развитие. Илюстрациите чрез пилотирани модели от водещи учителски синдикати дават на читателя не само аргумент, но и реална „картина“ на това как подобно комбиниране може да бъде структурирано и какви ефекти може да цели, включително по линия на благополучието на учителите.

Критичният прочит на труда би могъл да посочи две перспективи за развитие, които всъщност отварят поле за бъдещи изследвания и политики, а не намаляват стойността му. Първо, темата за измерването на ефекта от коучинг практиките в училищна среда би могла да бъде надградена с по-ясно разграничени нива на резултатност, индивидуално, екипно и организационно, и с по-пряко свързване към рамки за качество и вътрешно оценяване. Второ, остава важен въпросът за институционалните условия, време, роли, стимули, които позволяват коучинг подходът да се превърне от обучение в устойчива практика на управлението. Именно тук книгата може да бъде използвана като основа за последващи разработки, програми и стандарти за подготовка на училищни лидери.

В заключение, трудът на д-р Африканов има потенциал да се превърне в референтно четиво за българската общност по теория и управление на образованието. Той предлага научна рамка и модели, които могат да подпомогнат както практиката на училищните лидери, така и изследователската работа по темите за екипна ефективност, професионално развитие и лидерство. Най-ценното е, че книгата поставя коучинга в центъра на една сериозна управленска теза: устойчивото качество в училище се изгражда през последователни механизми за развитие на хората и през култура на професионален диалог, в която лидерът умее да води, но и да слуша.

БЕЛЕЖКИ

1. Африканов, Л. (2025). Коучинг на педагогически екипи. Нов подход в образователното лидерство. София: Национална школа по мениджмънт. ISBN 978-619-7803-05-1.

A NEW APPROACH TO EDUCATIONAL LEADERSHIP

✉ **Prof. Dr. Galin Tsokov**
Plovdiv University “Paisii Hilendarski”
Plovdiv, Bulgaria
E-mail: gal.tsokov@gmail.com